

316 Invidiam satis clarè distinguit Busemb.
Si doleas, quod alter tibi aequalis, vel non multum inaqualis, in excellentia crescat, ita ut fiat te superior, & ipsum incrementum excellentia apprehendas, ut tibi malum, est propriè invalida. Quia falsò & immeritò id apprehendis; hinc teneris eam apprehensionem repellere, & non voluntate consentire, & tristari.

317 Si tristitia sit ex eo, quod nobis desit bonum quod alter habet, ita tamen, ut illud alterius non disupiamus, non est invidia, sed simulatio, seu zelus, qui si est circa bonum honestum, est laudabilis, dicente Apost. ad Cor. 12. Amulamini charismata meliora, si autem circa temporalia, interdum est venialis, ut si bonum dolenti sit improprio, quale esset, si rusticus doloreret se non esse R. gem.

318 Si tristitia est de bono alterius, in quantum ille est indignus, non est invidia, sed indignatio, qua non est peccatum.

319 Si tristitia est de bono alterius, in quantum eo tibi, vel aliis timeas nocumentum: v. g. inimicus tuus est evolutus ad officium, ut tibi facilius possit nocere; non est invidia, sed timor, qui per se non est peccatum, nisi sit inordinatus.

320 In his autem potest esse peccatum mortale per accidens, putat, si divinam providentiam argueres, si ad malum ei desiderandum transires, &c.

Scotus in 1. dist. 6. q. unic. lit. K. Mastrius in Theolog. mor. disp. 10. n. 98. Tamb. tom. I. lib. 3. c. 1. §. 3. Bulemb. lib. 5. c. 3. dub. 4. Bonac. tom. I. pag. 209. Castr. tom. I. tr. 6.

SCANDALUM

321 EX D. Thoma, est dictum, vel factum, quod est occasio ruinae spiritualis proximi, nempe peccati: Est duplex, activum, & passivum.

322 Activum, est dictum, vel factum malum, seu speciem mali habens, praebens alteri occasionem ruinae spiritualis. Est peccatum mortale, si est occasio peccati mortalis: veniale vero, si venialis. Et tale est, etiam si peccatum alterius, seu scandalum passivum non sequatur; quia per accidens est, quod non sequatur.

323 Scandalum activum dicitur directum, si malum, aut speciem mali habens, dicens aut facis intendens ruinam spiritualem proximi, sive formaliter ob damnum spirituale proximi quod est proprium demonis, sive materialiter ob proprium commodum, & utilitatem, quod est proprium hominis; ut si quis verba obscena dicat coram muliere, ut eam inducat ad peccatum.

324 Indirectum dicitur, si malum, aut speciem mali habeas, dicens, aut facis, prævidens

esse aptum natum, ut sit alteri occasio peccandi, licet id non intendas. Malum dicitur, quod in se est malum. Speciem mali habens dicitur, quod in se non est malum, pusillis tamen apparet malum; ut si feria 6. coram pusillis carnes comedas, non dicens, quod licentiam habeas, seu necessitatem. Nomine dicti, vel facti venit etiam omissione mala, aut speciem mali habens.

325 Scandalum passivum est ipsa ruina spiritalis proximi ex occasione dicti, vel facti alterius sequens: quod si illud dictum, vel factum sit bonum, aut indifferens, & nullam speciem mali habens, scandalum, quod sequitur, dicitur pure passivum, aut si sequatur ex debilitate, aut ignorantia, dicitur scandalum pusillorum; si vero sequatur ex malitia, dicitur scandalum pharisaicum. Unde scandalum passivum dividitur in datum, quod oritur ex activo, & in acceptum, quod non oritur ex activo, sed ex ignorantia, aut malitia ipsius accipientis scandalum.

326 Ob scandalum pure passivum pharisaicum non teneris tuas actiones omittere, aut differre: sed illud est contemnendum, quia malitiosè concitat ad tuas actiones impediendas. Hinc Matth. 15. ait Christus: Sinite illos. Ob scandalum vero pure passivum pusillorum teneris tuas actiones omittere, aut differre, si faciliter, & sine tuo incommodo potes, minime, si sine tuo incommodo non valeas, quatenus ad sit necessitas, vel utilitas: ratio est, quia non es ejus causa, unde peccatum alterius malitia imputatur.

327 Quando coram aliis peccas, tunc est scandalum, quando attentis circumstantiis persona agentis, & personarum aspicientium probabiliter timetur, quod per illum actum ad peccatum trahantur, qui alias peccaturi non essent. Busemb. Unde non est scandalum, 1. si persona, coram qua peccas, sit parata ad idem peccatum; ut si quis fornicetur coram parato ad fornicandum, nec ejus exemplo moveatur, sed ex propria deliberatione, 2. si persona agens sit ita vilis, ut potius moveat ad indignationem, quam ad peccatum, 3. si persona præfens, coram qua alias verba in honesta profert, est ita proba, & timorata, ut potius ea sit illi causa horroris, quam amoris, Castr. tom. I. tr. 6. disp. 6. punt. 4. n. 4. nam in tantum peccas peccato scandali, in quantum es causa moralis peccati aliorum.

328 Scandalum activum nedum directum, sed etiam indirectum, contrahit malitiam scandali specie distinctam contra charitatem in confessione explicandam: Quia ex præcepto charitatis quis tenetur, tam ad non procurandam

dam ex propria industria ruinam proximi, quam ad se abstinendum à causa injusta, ut proximus cadat.

Item in scandalo activo, etiam indirecto explicanda est species peccati, ad quam proximus inducitur. Quantum ad numerum vero inductorum una actione, sufficit dicere: *Fui pluribus meo exemplo occasio peccandi in tali specie, v. g. adulterii, &c.* Probabilis tamen mihi est cum Bonac. quod teneatur exprimere statum personæ, qui scandalum dedit: si ille afferat peccato malitiam specificam, v. g. in materia fornicationis, si persona scandalizata sit conjugata, aut voto castitatis ligata.

329 Qui habens votum castitatis inducit facultem ad peccatum contra castitatem, peccat contra castitatem, & tenetur circumstantiam sui status aperire, quia castitas indirectè obligat, ne alios ad luxuriam provocemus. Contra Dianam, & Tambur. qui negant, dicentes, eum propriam, non alienam castitatem promisso, v. n. 283.

330 Qui autem directè, & explicitè inducit alterum non paratum ad idem numero peccatum, quod est commune duorum, & ab ipso penitente in confessione explicatur, v. g. induxit mulierem non paratam ad fornicandum secum; si ipsa consentiat, & peccatum sequatur, non tenetur circumstantiam inductionis exprimere: sed sufficit, si fornicationem appetiat; quia inducere ad peccatum, & ipsius peccati commissio, tunc moraliter pro una transgressione reputantur.

331 Non peccat mulier se ornans juxta qualitatem persona, & usum communem, & ita virorum aspectibus se offerens. Quod si ornatus sit superfluous, esse solum veniale, nisi ad sit prava intentio, docent Cajet. 2. 2. q. 169. art. 2. Bonac. de matr. q. 4. 9. num. 17. Castr. 2. I. tr. 6. disp. 6. p. 7. n. 1. quia haec superfluitas est ita vulgaris, ut regulariter gravem occasionem non praebat.

Mortale erit, si excessus sit notabilis, & rarus, ut esset in pueris peccatum nudum gerere, ubi non est consuetudo; quia insolita magis moveant. Ubi tamen est consuetudo, à mortali eam liberant Cajet. Nav. & alii apud Tambur. tom. I. lib. 7. c. 8. §. 8. n. 7. Sàverò ait, quod difficulter absolveret. Et quidem sunt deterrendæ.

332 Quod si sciat ab aliquo concupisci, tunc peccat mortaliter, si ejus aspectui se offerat, absque ulla sui necessitate, vel utilitate: quia obligatio charitatis est, ut quilibet tenetur ruinam proximi vitare, quando comode potest. Hæc autem non tenetur se sua libertate privare, sed potest licet ea uti; ex

honesta, & justa causa, quæ non sit solùm libertatis exercitium, sed bonum aliquod sibi necessarium, aut utile; charitas enim non obligat eam, ut se abscondat, aut non exeat cum jactura rei sibi necessarie, aut utilis, ob alterius malitiam, iuxta dicta n. 326.

333 Non peccas, si potens impedire, permittas peccatum alterius. Primò: ut ille deprehensus corrigatur, Castr. cit. punt. 5. quia justa causa est correctio. Hoc autem est verum in assueto peccare; quia hic emendari non solet, nisi poena aut timore correptus.

334 Secundo: Ut te serves indemnem. Et sic maritus suspicans, aut secretè sciens adulterium uxoris, potest clam testes aptare, ut adulterium probet, & divortium faciat. Quia habet jus ad repellendam injuriam habitandi cum adultera, ad quod alia via ei non suppetit, nisi permisso peccati.

335 At non licet ob recensitos fines occasionem peccandi offere, seu invitare; quia id non esset permittere, sed cooperari ad malum. Unde ait Bonac. de pecc. non licere marito cum uxore pacisci, ut juveni ejus castitatem tentanti se offerat, & assignet tempus, quo veniat, non fine adulterandi, sed ut deprehensus puniatur, & corrigatur; quia talis obligatio, & invitatio facta tentanti, est adulterii acceptatio.

336 Non obstat, quod ait Castr. cit. n. 6. licitum esse Patri volenti deprehendere filium in furto, ut corrigatur, linquere clavem in arca quasi oblitam, aut apponere nummos in loco patenti. 1. Quia haec est potius occasio nis permisso, quam oblatio. 2. Quia est res valde indifferens; & ea posita adhuc filius est indifferens, & liber ad non furandum. 3. Quia talis permisso compensatur correctio ne, ad quam maximè pater habet onus.

QUERES

337 An opus consilii, vel præcepti omitti debeat ad vitandum scandalum proximi?

D E præcepto negativo nulla est difficultas; non enim sunt facienda mala, ut indeveniant bona; unde non licet occidere ad vitandum scandalum fratri.

DE PRÆCEPTO AFFIRMATIVO

338 D Ico. I. non esse omittendos actus præceptos ad vitandum scandalum alterius. Castr. cit. par. 16. num. 3. contra Valent. Sotum, & alios apud ipsum. Ratio est: quia obligatio servandi præcepta est prima, obligatio vitandi scandalum secundaria: ordo namque charitatis exposcit, ut prius quis suæ salutis consulat, & ut præcepta ipse impletat, quam ut curet, quod impletat alter.

339 Con-

339 Confirmatur. si Petrus, quia est tibi inimicus, omittat missam, et quod tu ad illam accedis, non poteris ullo modo missam omittere, ut ille missam audiat: ergo ob scandalum non sunt omittenda precepta.

340 Hinc mulier non tenetur omittere sacramentum die Feste, ne sit occasio peccandi viro eam adamanti, quem fecit in via expectare inspectum; quia haec non est occasio data, sed accepta ex malitia alterius, & ex parte mulieris adest justa causa.

341 Dices: Vita spiritualis animæ est nobilior vita corporali proximi, & tamen ad servandam vitam corporalem proximi debet quis omittere auditionem sacri die festo. Uti contingat, si ex tuo accessu ad sacram agrotus domi periclitaretur, vel quis esset alium occisurus.

342 Tum quia obligatio vitandi scandalum est obligatio præcepti naturalis charitatis, obligatio audiendi sacram est obligatio præcepti positivi, adeoque minor: igitur. Haec sunt fundamenta sententie oppositæ.

Resp. disparitatem esse; quia malo spirituali potest proximus reparare, & illud impedit; nam vita spiritualis non nisi liberè, & voluntariè potest amitti; vita verò corporis per se, & regulariter non amittitur à proximo liberè, sed necessariò; ut in præmissis casibus, putè ex defecitu auxili, vi morbi, aut ex violentia alterius.

Tum quia obligatio vitandi scandalum est naturalis, & posterior obligatione præcepti positivi; sed (loquendo de scando passivo) includit conditionem: Si sine tuo, aut alterius damno potes.

343 Dico 2. Nos non tenemur omittere opera consilii ob scandalum pharisaicum; nam ut rite ait Castrop. Non est justum malitia alterius cum damno nostro spirituali, imò nec temporali, consulere. Alias quilibet posset sua malitia bona spiritualis, & temporalia nobis impedire. Sive rō adsit scandalum pusillorum, tenemur, quo usque pusilli admoneantur, ut in n. 36.

ADMIRATIO

344 Distinguitur à scando; nam est quidam stupor de persona, aut de facto. Scandalum verò est omnis actio aut omissione, quæ est causa ruinæ spiritualis proximi. Hinc omne id, quod est causa ruinæ, est scandalum; quod est causa stuporis, dicitur admiratio. Adeoque potest dari admiratio sine scando. Dicitum autem, vel factum, quod est causa admirationis, potest esse mortale, si exinde scandalum, aut grave damnum sequatur. Sic in communitatibus, quæ de eleemosynis vivunt,

admiratio ab aliquo ex illis data in materia gravi, est mortalís, quamvis non cedat in ruinam spiritualem, seu in scandalum, quia cedit in detrimentum notable suæ communitatís, quoniam malo exemplo frigescit charitas.

COOPERATIO MATERIALIS

345 **F** It, quando quis ministrat, aut præbet alteri materiam, quæ ille utitur ad peccandum.

QUÆRES I.

Administrare indifferentia an sit peccatum?

346 **I** Ndifferentia alia sunt remota actioni male, alia proxima. **R**emota dicuntur illa, quæ non sunt occasio, vel materia actus peccati, seu nullum influxum, aut causalitatem habent physicam, aut moralē in actum peccati, sed merè per accidens se habent ad illum. Et haec ministrare ex honesta, & justa causa, nullum est peccatum. **P**roxima dicuntur illa, quæ talia sunt.

Proximum erit famulo ducere concubinam ad amasium, remotum verò eidem concubinæ potum ad bibendum præbere; quia prior famulus causalitatem habet, & influxum in actum peccati; posterior verò nullum, sed merè per accidens se habet ad illum.

347 Castrop. tom. I. tr. 6. disput. 6. punt. 11. n. 4. ait indifferentia nimis remota esse, cibos condire, mensæ ministrare, lectum concubinæ sternere, equum, quo usura est, præparare, illam ornare, deferre munuscula, internuncia, urbanitates, & similia: v. num. 361.

348 At de ornatu omnino non probos quia hic & nunc alium usum non habet nisi malum, cum supponatur directus à concubina ad provocandum: sic de delatione munusculorum, & internunciorum: v. n. 361.

349 Insuper indifferentia, quæ ministrantur, sunt duplicis generis, alia scilicet, quæ communiter in malum usum ordinantur, alia verò, quæ communiter in bonum usum: ita Castrop. cit. punt. 8. cum quo

350 Dico 1. Non licet ministrare indifferentia, quæ communiter in malum usum ordinantur, nisi constet, quod ille sit bene usurus. Quia talis ministratio est subministratio materiae peccati, quod proinde ministranti imputatur.

351 Hinc constructio, & venditio Idoli, se est indifferens, cum defervire possit ad conservandam antiquitatis memoriam; sed facta Idololatria, qui communiter, & regulariter idola ordinant ad cultum, est peccatum.

352 Venditio veneni est indifferens, cum possit

De 1. Præcepto Decalogi. Cap. II.

possit venenum deservire ad colores, imò ad medicinas construendas. At non licet illud vendere, nisi illis, quos moraliter constat bene usuros. Quod dignosci potest ex qualitate personæ petentis, & modo petendi publicè, quod sufficit ad moralē certitudinem de bono usu, tunc namque est præsumendum de bono usu; raro enim (ait Castrop.) qui ita audax est, ut si delictum velit efficere, non curet secretum.

353 Hac ratione excusantur macellarii vendentes carnes tempore jejunii, & caupones ministrantes coenam petentibus; quia non præsumunt solutiū jejuniū, sed justam causam excusantem habere, quam examinare non tentantur: Quia fieri commodè numquam potest; ita ille ex Cajet. & Suarez.

354 Dico 2. Licet ministrare indifferentia, quæ communiter in bonum usum ordinantur, nisi constet de abusu petentis. Quia tunc celata ratio scandali, cum non ad sit intentio mala petentis, quæ quidem de nullo debet præsumi, quia ex jure delictum non est præsumendum. Et Innoc. XI. condemnat prop. 51. de cooperatione famuli ad malum, sub particula, scienter, pag. 6.

355 Quod si credas (subdit Castropal.) proximum male usurum iis indifferentibus, teneris, si commodè potes, ea illi non vendere, vel subministrare; quia cum ex charitate obligaris proximi peccatum impediare, si possis, a fortiori obligaris materiam peccati non subministrare.

At si sine tuo detimento non possis, non peccas; quia ex una parte talis subministratio ex se non est mala; sed indifferens, & ex alia est tibi utilis, aut necessaria; unde tunc non censeri peccatum alterius causare, sed illud permittere, & tuo jure uti. Ita ille cum Bonac. & Suarez.

356 Præterea in actione cooperativa ex se indifferentia, & ex malitia alterius proxime ordinata ad actum malum, est maxime attendenda conditio malitia actus, ad quem ordinatur: si enim est ad actum ab intrinseco malum, qui nulla ratione potest honestari, & hic & nunc alium usum non habet, nisi malum, est mala, ut à n. 225.

357 Non est tamen cum tanto rigore discurrendum in ordine ad actum non ab intrinseco malum, aut qui valeat aliqua ratione honestari; in his namque casibus in ministracione rei indifferentis potest dari causa à peccato excusans, putè necessitas, notabilis utilitas, gravis metus, &c.

358 Hæc autem non debet esse levis, sed gravis; nec æqualis in omnibus materiis, sed

proportionata materiæ, in ordine ad quam versatur actio; ita ut in materia justitiae debeat esse gravior, quam in materia charitatis &c. Res clara fit exemplis.

PLURA RESOLVUNTUR.

359 **N** On peccat, qui domum locat meretrici: quia domus est remota ad peccandum. Imò Castropal. cit. punt. 12. n. 2. addit, te posse pluris meretrici locare, quam mulieri honestæ, non quidem in quantum illa pluris lucratur. (sic namque peccares) sed ratione danni, in quantum ex ejus habitatione tua domus vilescit.

Si tamen tua domus fit aptior ad meretricium, seu usuram exercendam, rectè Castropal. laus docet te teneri eis non locare, si alios reperias, quibus loces: Quia lege charitatis tenetis vitare peccata, quæ possis abque tu gravi detimento. Præcipue, cum Republica solum intendat iis habitacionem concedere ad vivendum, non apertitudinem ad peccandum: v. num. 402.

360 Patroni meretricium in aliquibus locis deputantur, ut illæ serventur incolumes, & morbo contagioso laborantes expellant. At si ad meretricium cooperentur, pulchiores videlicet in loco aptiori videndas exponendo; &c. sunt in peccato habituali, & absolvī non possunt, ni cessent.

361 Peccat 1. Construens picturam concubinæ, eamque tradens anasio, quia est provocativa ad turpem amorem. 2. Famulus scribens, aut deferens illi litteras amatorias. 3. Præbens munera concubinæ judicis, ut apud illum intercedat, Sanchez lib. I. c. 7. n. 38. quia ab ea petitur, quod ipsa præstare non potest; nam ejus intercessio, visitatio, & similia fovent turpem amorem. Contra Bonac. disp. de peccatis q. 3. punt. 2. §. unico n. 24. apud Castropal.

tom. I. tr. 6. disp. 6. pun. 15. n. 2. qui negat peccare: cuius ratio est, quia ex una parte intercessio fit ex bono fine, ut judex justitiam gerat; ex alia intercessio non est de se mala; nam ea stante judex, & concubina adhuc posunt à prava voluntate continere, v. num. 347.

362 Peccat famulus dominum comitans ad fornicandum, si comitatus causalitatem aliquid habeat in actum, puta si interficiat pro custodia; sic namque dominus majorem libertatem & animositatem sumit ad peccandum, v. num. 346.

363 Quod si comitatus sit in puerum obsequium domini, utique non peccat, quia nullum influxum habet in actum pravum, & excusat ratione mercedis, & famulatus, etiam si postea casualiter contingat invasio do-